

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ

Пагута Т.І.

Міжнародний університет «РЕГП» імені академіка Степана Дем'янчука

Котовська П.Г.

Школа розвитку I ступеня № 29 м. Рівне

В статті подані історико-педагогічні аспекти формування творчого типу особистості вчителя, показані шляхи формування творчості у майбутніх педагогів.

В статье раскрываются историко-педагогические аспекты формирования творческой личности учителя, показаны пути формирования творчества в будущих педагогов.

In the article is said about historie-pedagogical aspects, of forming teacher as a creative personality.

Однією із актуальних проблем педагогіки є підготовка майбутніх вчителів до педагогічної творчості. Згідно Концепції педагогічної освіти «сучасний розвиток суспільства вимагає подальшого вдосконалення системи підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних працівників. Педагогічна освіта покликана забезпечувати формування вчителя, який здатний розвивати особистість дитини, зорієнтований на особистісний та професійний саморозвиток і готовий працювати творчо в закладах освіти різного типу»[5]. Сучасній школі потрібен вчитель, який би працював нестандартно, умів зацікавити дітей до навчання, організовував діяльність учнівського колективу відповідно до їхніх вікових особливостей, всебічно гармонійно розвивав особистість учня, сприяв розвитку творчих здібностей учнів.

Педагогічна творчість - оригінальний і високоефективний підхід учителя до навчально-виховних завдань, збагачення теорії і практики виховання й навчання. Досягнення творчого результату забезпечується систематичними цілеспрямованими спостереженнями, застосуванням педагогічного експерименту, критичним використанням передового педагогічного досвіду[2]. Проблема педагогічної творчості вчителя піднімалася в працях багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених (Дж.Локка, Ж.-Ж.Руссо, А.Дістерверга, К.Д.Ушинського, С.Ф.Русової, Б.Д.Грінченка, Л.М.Толстого, С.Т.Шацького, А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського та інших).

Духовним осередком національної школи є її вчитель. Вчитель, за К.Д.Ушинським, - творець, художник своєї справи, а не автоматичний виконавець різних педагогічних правил, рецептів. Рівень педагогічного мистецтва насамперед визначається його творчим характером. Досвідчений вчитель сам творить нові методи.

С.Ф.Русова також постійно вимагала від учителя чогось мистецького, творчого, вміння враховувати в навчанні та вихованні національний характер, глибокого знання науки українського дитинознавства, різносторонніх методичних вмінь вчити дитину.

Видатний педагог С.Т.Шацький, розуміючи необхідність спеціальної підготовки творчих педагогів, протягом всієї своєї діяльності організовував курси, семінари, з'їзди для працівників шкіл, дошкільних і позашкільних закладів. Він прагнув довести до свідомості курсантів думку про те, що дорослі в більшості випадків перестають бути творцями. Творчий компонент у професійній праці педагога, на думку С.Т.Шацького, - невід'ємна риса його діяльності.

Аналіз педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського свідчить про творчий характер праці вчителя. «Питання, що запалює іскру творчості, виникає тоді, коли ти хочеш бачити свою справу, свою працю, результати своєї праці кращими, ніж вони є зараз, коли тобі не дає спокою думка: чому твої зусилля не приводять до того, до чого вони, здавалося б, повинні привести?» - писав В.О.Сухомлинський у праці «Розмова з молодим директором школи». Найвищу насолоду життя видатний педагог вбачав в творчій праці, що наближається до мистецтва. «Тільки через працю лежить шлях до мудрості, творчості, науки», - проголошував він.

Проблема педагогічної творчості розглядалась як з педагогічної, так і психологічної точки зору. Зокрема з педагогічної точки зору педагогічну творчість педагога розглядали такі вчені як І.С.Дмитрик, В.І.Загвязинський, Кан-Калик В.А., Кічук Н.В., Красовський Б.Д., Кузьміна Н.В., Кухарів М.В., Левітан К.М., Львова Ю.Л., Лузіна Л.М., Никандров М.Д., Сисоєва С.О., Скульський Р.П., Сластьонін В.О., Шевченко П.І. та інші; психологію педагогічної праці досліджувала Маркова А.К.; педагогічні здібності були предметом розгляду в працях Гоноболіна Ф.М., Кушакова М.Г., Левитова М.Д., Щербакова А. І.; творчі здібності розглядалися в працях О.Г.Ковальова, В.М.М'ясищева, В.О.Моляко, Б.М.Теплова, С.Л.Рубінштейна та інших.

Зокрема Загвязинський В.І. розкрив в чому полягає суть педагогічної творчості і яка її роль у навчальному процесі, які необхідні умови і що є джерелами педагогічної творчості, як відбувається формування творчої особистості педагога [3].

Педагогічний ідеал і творча індивідуальність педагога, «алгоритм» педагогічної творчості, чи можна навчитися творчості - над вирішенням таких питань працювали Кан-Калик В.А. і Никандров М.Д.[4].

Професійна підготовка вчителя в умовах педвузу досліджується в працях Кічук Н.В.

Н.В.Кухарів, В.С.Решетько виділили умови, що впливають на формування педагогатора: знання психолого-педагогічних основ навчання, любов до дітей, глибина знань свого предмету, наявність відповідних особистих якостей педагога, моральний вигляд вчителя, рівень управлінської діяльності в школі, володіння методикою викладання свого предмету, прагнення до вивчення передового педагогічного досвіду, знання індивідуальних здібностей учнів, уміння планувати власну роботу і вчити цьому учнів, розвиток пізнавальних інтересів учнів, уміння вчити вчитися, створювати сприятливий мікроклімат в колективі, об'єктивність оцінки знань учнів, уміння виділяти головне, розвиток індивідуальних здібностей учнів, здійснення між предметних зв'язків, уміння емоційно подавати інформацію, уміння передбачати результати своєї роботи, володіння інструментом аналізу власного результату діяльності та процесу, що приводить до нього, створення в педагогічному колективі ситуацій успіху для вчителя, взаємовідносини з колегами, наявність у педагога психологічної прозорливості. Уміння поставити себе на місце учнів[6].

Питанням підготовки майбутніх учителів до педагогічної творчості присвячені праці В. В.Іванової, О.Л.Мільто, Р.П.Скульського та інших.

Для того, щоб вчитель працював творчо, він повинен мати певні здібності, а саме - творчі педагогічні здібності.

М.Д.Левитов вважає педагогічними здібностями ряд якостей, що мають відношення до різних сторін особистості вчителя, що є умою зами успішного виконання педагогічної діяльності. Серед цих якостей він виділяє: уміння передати знання дітям в короткій і цікавій формі; самостійний і творчий склад мислення; винахідливість або швидке і точне орієнтування; організаторські здібності.

Значна частина психологів розглядає здібності з позицій діяльності. Так О.Г.Ковальов, В.М.М'ясищев, В.О.Моляко, Б.М.Теплов, С.Л.Рубінштейн вважають, що здібності - це синтез властивостей та якостей особистості, що забезпечує успішність виконання того чи іншого виду діяльності. Здібності поділяються на загальні та спеціальні. Творчі здібності відносяться до загальних, оскільки вони виявляються у будь-якій сфері життєдіяльності на тому чи іншому рівні.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що творчі здібності мають складну структуру. Це питання розглядалось у контексті вивчення загальних творчих здібностей, від яких залежить успішність у багатьох видах діяльності (В.І.Андреев, Г.О.Балл, Д.Б.Богоявленська, Л.В.Венгер, Н.С.Лейтес, І.Я.Лернер, О.М.Лук, Я.О.Пономарьов).

Так В.І.Андреев та О.Л. Яковлев виділяють серед компонентів творчих здібностей мотиваційно-творчу активність, інтелектуально-логічні, інтелектуально-евристичні, са-організаційні та комунікативні здібності[1].

Розвиток творчих здібностей І.Я.Лернер розглядає в плані передачі учням досвіду творчої діяльності і виділяє такі процесуальні риси: самостійне перенесення раніше

засвоєних знань та вмінь у нову ситуацію, бачення нової проблеми в знайомих, стандартних умовах; бачення нової функції знайомого об'єкта; пошук альтернативи рішення, або способу розв'язання; комбінування раніше відомих способів розв'язання проблемних завдань у новий спосіб поділяє творчі здібності на три групи: здібності, пов'язані з мотивацією (інтереси та нахили); здібності, пов'язані з темпераментом (емоційність); розумові здібності [7].

Серед складових творчих здібностей за В.О.Моляко є: оригінальність у рішеннях; пошуки нового; наполегливість у досягненні мети; самокритичність та критичність; гнучкість мислення; сміливість та міцність; енергійність [8].

Однією з основних умов розвитку творчої особистості є взаємодія між зовнішніми і внутрішніми факторами. Тобто між задатками, які закладені генетично і тими чинниками, які впливають на розвиток творчих здібностей, а саме - зміст навчальних предметів, система творчих завдань, яка враховує вікові та індивідуальні особливості учнів, організація навчально-пізнавальної діяльності. Для того, щоб вчитель був творчою особистістю, міг сприяти творчому розвитку школярів, його необхідно до цього готувати ще у вищих навчальних закладах. Тому ми вирішили з'ясувати за допомогою яких шляхів, методів, засобів слід здійснювати цю роботу.

Підготовка до професійно-педагогічної творчості проходить з врахуванням елемента індивідуальності в навчанні і вихованні студента. Оволодіти педагогічною професією, педагогічною майстерністю, педагогічною творчістю можна лише на індивідуально-особистісному рівні, бо об'єктивно існуючі фактори, явища, знання будуть об'єктивно сприйняті, осмислені, а отже суб'єктивним буде і тлумачення їх тим або іншим вчителем (викладачем). Залежно від світогляду, глибини знань про явища або процеси, педагогічної оснащеності, загальної і професійної культури тощо буде здійснюватися як відбір матеріалу для викладання, так і виділені головні, істотні в його тлумаченні, тобто передача, подання знань буде на суб'єктивному рівні, а це не виключає, а передбачає певне особистісне, самобутнє тлумачення, тобто елемент творчості.

Важливе місце в системі підготовки майбутніх вчителів до професійної діяльності займають педагогічні дисципліни, та, на жаль, їхні можливості не завжди реалізуються повного мірою: студенти недостатньо залучаються до активної практичної діяльності, мало уваги приділяється розвитку професійно значущих якостей та виробленню індивідуального стилю педагогічної діяльності, мало знайомляться з педагогічною творчістю видатних педагогів, педагогів-практиків. В результаті цього студенти оволодівають системою педагогічних знань та умінь, зорієнтованих на реалізацію лише стандартів в освіті, а не на прояв власної педагогічної творчості.

Подолання такого стану в системі підготовки вчителів сприяє моделюванню педагогічних ситуацій та розв'язування педагогічних задач. На молодших курсах така робота нами проводиться під час вивчення курсу педагогіки на лекційних, практичних і лабораторних заняттях. В курсі «Методик! виховної роботи» студенти проігрують і детально обговорюють виховні заходи. Позитивним результатом по формуванню творчих здібностей у майбутніх педагогів сприяє впровадження таких особистісно-зорієнтованих курсів, як «Основи педагогічної майстерності» та «Основи педагогічної творчості». Вивчення даних дисциплін допомагає майбутнім педагогам виявити і вирішити власні суб'єктивні проблеми та протиріччя, що обумовлені безпосередньо їхніми особистісними якостями, світоглядними позиціями. Дані курси сприяють формуванню професіоналізму майбутніх вчителів, знайомлять з теоретичними і технологічними основами педагогічної діяльності, розкривають її творчу природу, особливості особистості педагога, його творчої реалізації в педагогічній діяльності.

На старших курсах студенти конструюють технології продуктивних моделей уроків, окремих його етапів, технології виховної діяльності, вивчають і узагальнюють передовий педагогічний досвід.

Розвитку творчих здібностей у студентів сприяє і педагогічна практика, яка проводиться на базі шкіл, де працюють лише творчі колективи педагогів. Саме під час педагогічної практики студенти мають можливість перейняти досвід вчителів, повчитись у них

творчості. Так, зокрема, студенти педагогічного факультету Міжнародного університету «Рівненський економіко-гуманітарний інститут» імені академіка Степана Дем'янчука проходять педагогічну практику на базі школи розвитку I ступеня з поглибленим вивченням англійської мови № 29 м. Рівне, де працює творчий колектив педагогів. Саме на базі цього закладу діє експериментальний майданчик по вивченню проблеми розвитку творчої особистості молодшого школяра. Для того, щоб розвивати творчість у школярів, необхідно самому бути творчою особистістю.

Умовою формування творчої активності майбутніх педагогів виступає самостійна і науково-дослідна робота студента.

Таким чином, найбільш ефективний вплив на процес формування готовності студентів до педагогічної творчості у вищій школі забезпечують такі умови:

- > наявність у студентів бажання, позитивного відношення і стійкої потреби займатися творчою діяльністю;
- > знання студентами особливостей, зміст/, методів, засобів і форм творчої діяльності вчителя;
- > залучення студентів до творчої діяльності професійно-педагогічної спрямованості;
- > знання труднощів, що можуть зустрітися в творчій діяльності вчителя, здатність їх подолати;
- > потреба в самовдосконаленні своїх творчих здібностей;
- > вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду;
- > високий професіоналізм педагога вищої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. Основы педагогики творчества. - Казань, 1988.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. - К., 1997.
3. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя. - М., 1987.
4. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. - М., 1990.
5. Концепція педагогічної освіти // Інформаційний збірник МО України. - квітень 1999.
6. Кухарев Н.В., Решетько В.С. Диагностика педагогического мастерства и педагогического творчества (Опыт, критерии измерения, прогнозирование). В 3 ч. Ч. II. Диагностика педагогического творчества. - Мн., 1996.
7. Лернер И.Я. Проблемное обучение, - М., 1974.
8. Моляко В.А. Психология творческой одаренности. - К., 1978.

ЗНАЧЕННЯ РУХЛИВИХ ІГОР ДЛЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Олена Мар'єва

У цій статті розповідається про значне місце рухливих ігор у системі фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку, які сприяють фізичному, розумовому, моральному та естетичному розвитку дитини. Розкрито основні вимоги щодо організації та методики їх проведення.

В этой статье рассказывается о значительном месте подвижных игр в системе физического воспитания детей младшего школьного возраста, которые способствуют физическому, умственному, моральному и эстетическому развитию ребенка. Раскрыты основные требования к организации и методике их проведения.

In this article is told about significant place of the rolling games of system of the physical education of the children younger school age, which have an influence upon physical, mental, moral and aesthetic development child. Main requirements have opened for organizations and methods of their undertaking.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті наголошує, що державна політика в галузі освіти спрямована на збереження здоров'я людини в усіх її складових: духовній, соціальній, психічній, фізичній.